

rabindranath tagore

# kimse bize ait değildir

Kendin olabilme felsefesi



DESTEK YAYINLARI: 1306  
FELSEFE: 38

**RABINDRANATH TAGORE / KİMSE BİZE AİT DEĞİLDİR**

**Yayına Hazırlayan:** Nabi Resuloğlu

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

*İmtiyaz Sahibi:* Yelda Cumaloğlu  
*Genel Yayın Yönetmeni:* Ertürk Akşun  
*Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü:* Özlem Küskü  
*Son Okuma:* Devrim Yalkut  
*Kapak Tasarım:* İlknur Muştu  
*Sayfa Düzeni:* Cansu Poroy  
*Sosyal Medya-Grafik:* Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Temmuz 2020 (3.000 Adet)  
4. Baskı: Eylül 2020  
5. Baskı: Kasım 2020  
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-911-1

© Destek Yayınları  
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul  
Tel. (0) 212 252 22 42  
Faks: (0) 212 252 22 43  
www.destekdukkani.com  
info@destekyayinlari.com  
facebook.com/DestekYayinevi  
twitter.com/destekyayinlari  
instagram.com/destekyayinlari



Deniz Ofset – Nazlı Koçak  
Sertifika No. 48625  
Maltepe Mahallesi  
Hastane Yolu Sokak No. 1/6  
Zeytinburnu / İstanbul

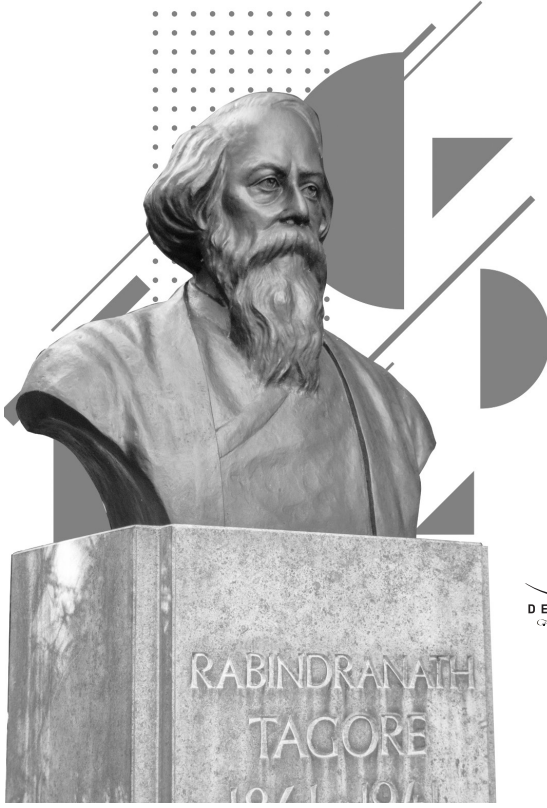


rabindranath tagore

# kimse bize ait değildir

Kendin olabilme felsefesi

Yayıma Hazırlayan: Nabi Resuloğlu



## Tagore'un hayatına dair

Bengal dilinin, Hindistan'ın ve çağdaş dünya edebiyatının en büyük isimlerinden biri olan Rabindranath Tagore, 19 ve 20. yüzyıla önemli katkılar yapmış Hindistanlı şair ve yazardır. Birçok eser ortaya koymuştur; şiir, piyes, roman, hikâye, makale yazarı olmanın yanı sıra aynı zamanda ressamdır da. Yaşam ve sanat görüşüyle Hindistan'da ve dünyada önemli bir yer edinmiştir. Hintli şair ve büyük bilgilerden olan Tagore, 6 Mayıs (kimi kaynaklar 7 Mayıs olarak vermiştir) 1861 Kalkütada doğmuştur. Atalarının kökü 11. yüzyıla dayanır. Ailesi asillerden olan Tagore'un ismi, aslında, Bengal dilinde "soylu kişi-efendi" anlamına gelmekte olan "Thakur" kelimesinden gelir, İngilizce olarak da Tagore kelimesiyle belirtilir. Tagore ailesi yüksek tabakadan olan, zengin bir Brahman ailesidir.

19. yüzyılın ilk yarısında Kalkütada önemli ve büyük bir malikânedен söz edilir. Bu malikâne Bengalilerin ruhani dünyaları üzerinde çok önemli roller

oynamıştır. Tagore'un babası ve soylu bir prens olan büyükbabası bu anlamda önemli iki kişidir. Ruhani nüfuzu çok yüksek olan Tagore'un babası *Maharişi*\* Devendranatath Tagore, uygar, olgunluktan yana ve düşünmenin önemini bilen bir dini liderdir. Devendranatath Tagore, tüm Bengal'e yaptığı önemli ve cömert yardımlarla adından söz ettirmiştir. Devendranatath Tagore'un pozisyonu ve aile yapıları gereği Rabindranath Tagore'un ilk eğitimi aile içinde, özel bir eğitimle başlamıştır. Diğer yandan on dört kardeş içinden en küçük olan Tagore geniş bir ailede, kültürel açıdan zengin olan bir ortamda büyümüştür. Matematikçi, müzisyen, gazeteci, yazar ve sanatçıların bulunduğu bir aile ortamıdır burası. Bu durum onun felsefesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

*“Yaprak sevince çiçeğe durur*

*Çiçek sevince meyveye.”*

Tagore çocukken mevcut eğitim sistemini sevmemiştir. Beşinci sınıftan sonra okulu bırakmıştır. Henüz 8 yaşındayken şairlik üzerine dersler almaya başlamış ve ilk eserini daha 16 yaşında iken yazmıştır: *Kavi Kâhini (Bir Şairin Masalı)*. Özel öğretmenlerden ders alarak ortaöğrenimini tamamladıktan sonra, hukuk eğitimi alması için 17 yaşında Londra'ya gönderilmiştir. Londra'da bulunmak İngiliz edebiyatıyla yakından

---

\* Büyük Bilge

ilgilenmesini de sağlamıştır. Tagore, hukukun yanında kendisini sanatsal ve müzikal alanlarda da geliştirmiştir. Ancak bir süre sonra şiir dünyasına tutkuyla bağlanarak hukuk eğitimini bırakmış ve Hindistan'a dönmüştür.

Döndükten sonra babasından aile mülkiyetinin yönetimini ele almakla birlikte, kendi dili Bengalce yazılar kaleme almaya başlamış, böylece yazarlık serüvenine atılmıştır. Henüz 19 yaşındayken ilk romanını bitirecek ve yayımlayacaktır. Ayrıca aynı dönem çeşitli dergilerde de yazmıştır.

Tagore, Anglosakson edebiyatı, Dante, Goethe hakkında yazılar üretmiştir. Makalelerinin birinde Hint ve Avrupa kültürlerinden meydana getirilecek bir sentezin, daha yüksek bir dünya kültür ve medeniyetinin temelleri olabileceğine işaret etmiştir. Bu durum, onun görüşlerinde yer bulan, daha küçük yaştan itibaren bir *uluslararası üniversite* fikrini yansıttığının da adeta kanıtı gibidir.

Tagore İngiltere'de bulunduğu yıllarda İngiliz şair William Wordsworth, Shelley, Browning gibi isimlerden yoğun bir biçimde etkilenmiştir. Bu şairlerin Tagore'un şairliğine önemli etkileri olmuştur. Shelley'de *özgürlüğe* olan aşk ve William'daki *doğa* vurgusu Tagore'u anlamak adına önemli temalar olmuşlardır. Diğer taraftan kimi yazarlara göre Tagore'un sanat görüşünün gelişmesinde Bengalli Raca Rammahun Roy önemli rol oynamıştır. Raca'nın ve Tagore'un babasının görüşleri

altında şairin dünya görüşü şekillenmiştir. Tagore'un hocası Raca öncelikle din reformuna önem verir. Raca, 1930'da Brahmanizm'in temellerini atmıştır.

Yirmi yaşında Jorasankodaki evinde yalnız yaşadığı dönemde Tagore, küçük bir tahta üzerine şiirler denemeye başlamıştır. Şiir yazma heyecanını o an hissettiğini belirtmiştir. Daha sonra 23 yaşında evlenmiş ancak 1902-1907 yılları arasında eşini ve çocuklarını kaybetmiştir. Bu süreç onun yığınla kitap, şiir yazmasına sebep olmuştur. Tagore yoksulların yaşadığı bir mahalleye yerleşmiştir. Bu yıllar içinde dramatik eserler vermiş; yirmi beş yaşından kırk yaşına kadar geçen yıllarında Bengal dilinde yazılmış en güzel aşk şiirlerini ve çocuk şarkılarını oluşturmuştur.

Tagore, hikâyelerinde ve romanlarında Bengal halkının karakteristik özelliklerini gerçekçi bir biçimde olduğu kadar romantizmi de kullanarak sadece kendisine özgü bir ifade şekliyle dile getirmiştir. Hindistan Büyük Britanya İmparatorluğu'nun sömürgesidir ve Hindistan halkı her alanda bu gerçeğin altında ezilmiştir. Ülkenin aydınları da henüz bilinçlenmemiştir. Sömürgecilığe karşı bir kıvılcım görmek zordur. Tagore'un ifadesiyle savaşçı yazarlar henüz yoktur.

Şair, kırklı yaşlarına geldiğinde tekrar İngiltere'ye gitmiştir. Orada çok kalmamış, sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'ne geçmiştir. Ancak İngiltere'de bulunduğu sürede sadece ülkesinde değil dünyada da çok

ses getiren, orijinali Bengalce olan fakat kendisinin İngilizceye çevirdiği *Gitanjali* eserini meydana getirmiştir. Batı Tagore'un şiirleri aracılığıyla Doğu'yu yeniden keşfetmeye başlamıştır. Onun şiirleri farklı felsefelerin birbirine değmesi gibidir; Hindistan'da ve dünyada yeni bir ses getirmiştir. Ünlü şair William Butler Yeats'e göre Tagore'un şiirlerinden etkilenmemek, okurken duyulanmamak mümkün değildir. Yeats, Tagore'un şiirleri için bütün bir ahenk ustalığı olduğunu, çevrilmesi imkânsız renk incelikleri taşıdığını, ölçünün farklı olduğunu belirtmiştir. Yeats'e göre Tagore'un şiirleri "bütün hayatı boyunca düşlediği bir dünya"yı göstermiştir.

Rabindranath Tagore Hindistan'a döndüğünde gezilerine yurtiçinde devam etmiş ve Bengal köylerine gitmiştir. Bu da halkın onu tanımmasını sağlamıştır. Herhangi bir toplumsal hareketin ve düşüncenin içinde olmayan Tagore, Gandi'nin yükselişiyle de birlikte, yavaş yavaş ulusal bir bilinç edinmeye başlamıştır.

Tagore eğitim konusunda, özellikle edebiyat alanında Hindistanlı gençler için bazı fikirler geliştirmiş ve *Shantiniketan*\*\* adını verdiği bir okul kurmuştur. Burası Kalküta yakınlarında, babası Devendranatath Tagore'un inzivaya çekildiği bir tapınak ve konukevidir. Kendisi bir şairdir ve ömrünü yazmakla özellikle şiir yazmakla geçirmiştir, eğitim konularında tecrübesi bulunmakla beraber, onu bu işe sevk eden şey çocukken okul

---

\* *Tanrı'ya Adanmış Şarkı*

\*\* *Sükûn Barınağı*



döneminde yaşadıkları olmuştur. Ona göre geleneksel okulda eksik olan doğa ve yaşamdır. Okulda sadece kitaplar üzerinden eğitim verilmesine, dört duvar arasında kalıp eğitim alma durumuna karşı durmuştur. Doğa ile iç içe olmayı vurgulamıştır. Okulu şehirlerden uzak, geniş ormanların ve dağların arasında bir çayırılık içinde kurması da bundandır. Tagore, öğrencinin kafasına bilgiyi “dolma doldurur gibi doldurmanın” yanlışlığından bahsetmiş ve bunu *Papağanın Terbiyesi* adlı hikâyesinde de anlatmıştır.

Okulun ilk açıldığı dönemde yalnızca beş öğrencisi olmuştur. Okul deneysel ve uygulama ağırlıklı olup; eğitim tamamen ücretsiz verilmiştir. İngilizce, Bengalce, Sanskritçe, aritmetik, coğrafya, bilim gibi alanlarda; ayrıca temizlik, bahçe işleri gibi konular hakkında eğitim verilmiştir. Daha sonra Tibet, Çin, Jain, Zerdüş ve İslam kültürleri de eklenmiştir. Tagore’un okulundaki öğrenciler için “ağaç” ve dolayısıyla doğa önemli ve *canlı* bir konu olmuştur. Örneğin ağacın her dalını ayrı ayrı tanımak ve ona tırmandıkları zaman ayaklarını nereye basacaklarını bilmek; ormanlarda keşif yapmak, nehirlerin kenarlarında dolaşmak önemlidir. Bunların yanı sıra Tagore’un okulunda büyük bir sadelik var olmuştur. Onun düşün dünyasında ve hayatında bu çok önemlidir.

Okulun kurulduğu ve eğitim verdiği süreçte eşini ve çocuklarını kaybetmiş; İngiltere, Uzakdoğu ülkeleri ile Japonya, Amerika gezilerini yapmış, *Gitanjali*, Nobel

ödüllü *Gora* (1913) romanı o dönemlerin devamında oluşmuştur. Batı ülkelerine yaptığı geziler sonucunda İngiltere'de üniversitelerde yaptığı söyleşiler özellikle ilk dini, felsefi içerikli nutku *Sadhana* sayesinde, İngiltere tarafından 1915 yılında "Sir" unvanını almıştır. Ancak süreç içerisinde İngilizlerin Pencap'ta bir parkta suçsuz ve silahsız çok sayıda Hintliyi katletmesi üzerine; Hindistan'ın bağımsızlığını sağlamak için büyük mücadeleler veren Gandi'ye destek olmak amacıyla da "Sir" unvanını iade etmiştir. Tagore bu unvanı iade ederken, Hindistan'da dönemin sömürge yönetiminin genel valisi Lord Chelmsford'a 31 Mayıs 1919'da mektup yazmıştır. Halkın içinde bulunduğu durumdan söz etmiş; yurttaşlarına yapılan haksızlıkları dile getirmiş ve unvanı iade ettiğini söylemiştir.

Japonya'da 18 Haziran 1916 günü yaptığı savaşı ve milliyetçiliği yeren ünlü söylevi, dünya tarihinde bir dönem noktası olmuştur. 1921 yılında *Visva-Bharati* adında bir üniversite açmıştır. Tagore, açmış olduğu bu üniversitede Batı ve Hint geleneklerini kaynaştırmıştır. Üniversitenin yanı sıra Tagore, bir ilkokul, bir kız okulu, bir sanat ve bir ziraat okulu daha kurmuştur.

*Nabi Resuloğlu*

**“Güneşi gözden kaçırdım diye ağlarsan,  
yıldızları da göremezsin.”**

Tagore tam on bir kez dünya gezisine çıkmıştır. 1925 yılında İtalya’ya gitmiş, 1926’da Oxford Üniversitesi’nde konuşma yapmış ve hatta bu konuşma 1931 yılında kitap haline getirilmiştir. Görmediği pek bir yer kalmamıştır. Dünyanın barışı ve huzuru onun için önemli olmuştur.

Tagore başlarda İngilizlere karşı bir tutum sergilememiştir; hatta onlara yakınlık duyduğu da olmuştur. Ancak Hindistan’ın İngiliz emperyalizmine karşı verdiği bağımsızlık mücadelesinde, ılımlı da olsa, sömürgecilik karşısında savaşan yurttaşlarının yanında yer almıştır. Mücadelenin yoğunlaşması ve İngiliz baskısının gün geçtikçe artması Tagore’u ulusal mücadeleden yana taraf olmaya itmiştir. Nihayetinde yukarıda sözü edilen

“Sir” unvanının iadesiyle bağlantılı olan konular da Tagore’un hem düşün dünyasına uygun hem de ülkenin içinde bulunduğu acılara paralel olarak yerini belirginleştirmiştir. Sonraki süreçlerde Gandhi ve Nehru’yla hep yan yana olmuştur. Gandhi, Tagore’u hep desteklemiş ve onun için Guride\* demiştir. Gandhi ve Tagore arasında fi-kirsel farklılıklar bulunmakla beraber, birbirlerine olan saygıları ve destekleri hep sürmüştür. Tagore siyasetten uzakta olmayı tercih etmiş ve edebiyat alanında üretmeye devam etmiştir. Ölümünden sonra Nehru’nun önerisiyle, Tagore’un bestelediği *Jana- Gana- Mana\*\** yeni Hindistan’ın ulusal marşı olmuştur.

Tagore *eski* ve *yeni* arasında bir köprü kurmaya çalışmıştır; tıpkı kurduğu okuldaki gibi: eski bilimler ve yeni kurumlar. Romantizm, mistisizm ve modernizm iç içe geçmiştir. Diğer taraftan eğitime adanmışlığı ve muhteşem şairliği Tagore’un tüm dünyada duyulmasını da sağlamıştır. Hem ülkesinde hem dünyada gördükleri ve yaşadığı dönem içerisinde şahit olduğu tüm o acılar, savaşlar, mücadeleler onun duruşunu ve edebiyatını da derinden etkilemiştir.

Eşinden aldığı ilhamla *Bahçivan’ı*, çocuklarından aldığı ilhamla da *Büyüyen Ay’ı* kaleme alan şair, geriye yüz bin kadar mısra bırakmıştır. Tagore yalnızca şair değildir, aynı zamanda bir romancı ve öykü yazarıdır. Hindistan’da ve başka ülkelerde sahnelenen tiyatro

---

\* Büyük Üstat

\*\* *Hindistan’ın Sabah Türküsü*

oyunları da olmuştur. Üç binden fazla şarkı bestelemiş ve yeni bir müzik türü yaratmıştır. Ressamlık eğitimi görmemişse de yaşamının son on iki yılında iki binden fazla resim yapmıştır. Bu resimler onun içdünyasındaki gerilimleri anlamak adına önemlidir. Bunlar, Batı modernizmine daha yakın anlatımlardır. Tagore'un kendisi, "*Şiirlerim kendi ülkemin insanları içindir. Resimlerimse, Batı'ya armağanımdır*" demiştir. Aslında insan, dilini bilmediği bir şiiri tam olarak değerlendiremeye de resmin dili daha evrenseldir. Yine de çoğu yazara göre resimleri, Tagore'un yaratıcı dehasının zenginliğini ve çeşitliliğini tam anlamıyla gösterememiştir. Oysa şiirlerinde insan yaşamını, tutarsızlıklarıyla, bölük pörçüklüğüyle ama aynı zamanda geniş manevi yönüyle de kucaklayabilen bir düşünsel dünyanın evrimi bulunmaktadır. Ancak, ne yazık ki, Bengal dilinden başka bir dile çevrildiklerinde, bu şiirlerdeki gücün de, derin yaşam görüşünün de, büyük ölçüde kaybolduğu bilinir. Rabindranath Tagore'un yaşamı uzun süren bir hastalıktan sonra 7 Ağustos 1941'de Kalküta'da son bulmuştur.

Tagore bir yazısında şöyle demiştir: "Ben 1861 yılında doğdum; tarih açısından önem taşıyan bir yıl değil ama Bengal'de büyük bir döneme rastlar, çünkü ülkemizin yaşamında üç ayrı akımın kesiştiği bir dönemdir bu." Tagore'un bu sözleri, onun düşünce sistemini anlamakta yardımcı olabilir. Söz konusu üç akım şunlardır:

Birincisi Hindistan'ın, biçimsel inançlar ve içi boş uygulamalar sonucu gücünü yitiren manevi yaşamını yeniden canlandırma çabaları, ikincisi edebiyatı, onun canlılığını engelleyen katı söz sanatları ile geleneksel kuralların boyunduruğundan kurtarma çabaları, üçüncüsü ise “kimliğini ortaya koymaya çalışan Hindistan halkının kendi düşüncelerini dile getirmeye başlayan” sömürge karşıtı mücadelenin doğuşu. Aynı zamanda bu akımlar hem devrimci hem de yaratıcı olarak yorumlanabilirler; yeni değerler, yeni manevi biçimler, yeni bir edebiyat, yeni bir ulusal kültür yaratma amacını taşımışlardır. Bu özgürlük havası ile yaratıcı güç, çocukluğundan başlayarak Tagore'a esin kaynağı olmuştur. Onun yaşamında da, şiirlerinde de sık sık, sanki zihninden hiç uzaklaşmayan bir “sınır” simgesi görülür; bu sınırlılık duygusunu aşabilme adına Tagore, hem düş dünyasında hem de gerçek dünyada uzak yolculuklara çıkmıştır...

Tagore kendi yapıtlarında güçlü tutkularla Hindistan'ın eski bilge kişilerinin öğretileri arasında bir *köprü* kurmuştur. Bu bilgiler için yaşamın kökeni ve kaynağı ve yeryüzünde evrimin hedefi *sevinç* olmuştur: “Aşk” olarak da adlandırılan bu sevinç duygusu, Tagore'un romantik şiirinde dinginliği ve derinliği buluşturmuş ve şiirlerin ana kaynağını oluşturmuştur. Bir sabah doğmakta olan güneşe bakıp şöyle demiştir:

“Bakarken birdenbire sanki gözümden bir perde kalkıverdi ve dünyanın şaşkırtıcı bir aydınlıkla kaplandığını gördüm; her yandan dalga dalga güzellikler, sevinç selleri yükseliyordu. Aydınlık, daha önce yüreğime kümelenmiş keder ve umutsuzluğu delip geçti, içimi evrensel ışığa boğdu. Aynı gün ‘Çeşmenin Uyanışı’ adlı şiir, kalemimden coşkunun bir çağlayan gibi döküldü. Şiir bitti, ama sevincimin üzerine perde yeniden inmedi.”

Romantik şiirin ve Tagore’un şiirlerinin iki büyük güç kaynağı vardır: *doğa* ve *sevgi*. Tagore için *doğa* ve *sevgi*, ilk yaratıcı sevincin ifade edilişidir. Tagore sonsuz ve sınırsız olan bu sevinci doğada, sevgide ve yaşamda aramıştır. Ancak, sevinç her zaman ve yalnızca hoş giden deneyimlerde olmamış; yaşanan üzücü veya korkunç anlarda da yer bulmuştur. Tagore’un doğa şiirlerinde sevincin söz konusu bu iki yönü de görülür. Kalküta kentinin kalabalığından uzakta Bengal’de, Padma Irmağı’nın üstünde bir kayık-evde yaşarken yazdığı bir mektupta şöyle demiştir: “Şimdi sanki öyle bir yerdeyim ki, zaman durmuş akıyor. Her bir atom zerresi sınırsız; her dakika, sonsuz olmuş.” Tagore, büyük bir sükûn içindeki görünümüyle doğayı işte böyle algılamıştır. Doğanın şefkatli yönünü, *Mutluluk* adlı şiirden alınan şu dizelerde gözlemlemek mümkündür:

“Bulutsuz bir gün, gök pırıl pırıl  
Güleç yüzlü bir dost gibi, hafif bir meltem  
Okşamakta göğüsleri, yüzleri ve gözleri  
Ve sandal salmıyor  
Sessiz, durgun sularında Padma'nın  
Ezgili dalgacıklar çıkararak  
Şimdi, başka bir doğa şiirinden,  
bir geminin batışını anlatan...”

Doğanın korkunçluğu, öfkesi karşısında da Tagore dünyayı sevmiş ve onu güzel bulmuştur:

“Dünya güzeldir, ölmek istemiyorum ben.”